

УДК 338.24

СВАСЬ Тетяна Володимирівна

ОЦІНКА ФІНАНСОВО-МАЙНОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

У даній статті розглядається методика оцінки показників фінансово-майнового стану підприємства (насамперед ліквідності (платоспроможності) і фінансової стійкості та можливості її застосування для аналізу фінансово-економічної діяльності сільськогосподарських підприємств.

This article discusses methods of performance evaluation of the financial and property businesses (primarily liquidity (solvency) and financial stability) and the possibility of its application for the analysis of financial and economic activity of agricultural enterprises.

Ключові слова: фінансово - майновий стан, ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість, активи, капітал, прибутковість, рентабельність.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Управління фінансово-майновим станом підприємства є одним з найбільш значущих функціональних напрямів системи фінансового менеджменту, яка досить тісно пов'язана з іншими системами управління. Оцінка фінансово-майнового стану органічно входить до системи управління доходами та витратами підприємства, рухом активів і капіталу, управління структурою капіталу. Для того, щоб підприємство мало змогу вижити в умовах жорсткої конкуренції та бути прибутковим і рентабельним, керівництву необхідно володіти методикою фінансового аналізу, мати певну інформаційну базу для його проведення та відповідних кваліфікованих робітників для реалізації цієї методики на практиці.

Вірне управління фінансово-майновим станом підприємства за сучасних умов господарювання конче потрібне як для його керівництва і власників, так і для інвесторів, партнерів, кредиторів, державних органів. Потрібно сказати, що фінансово-майновий стан підприємства цікавить і його конкурентів, але вже в іншому аспекті – негативному; вони зацікавлені в ослабленні позицій конкурентів на ринку. Управління фінансово-майновим станом є дає змогу підвищувати конкурентоспроможність суб'єкта господарювання в ринковій економіці. Тому в даних умовах значної актуальності набуває оцінка фінансово-майнового стану, з метою проведення відповідних коригуючих заходів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам аналізу фінансово-майнового стану підприємства та пошуку шляхів його зміцнення присвячені роботи таких авторів, як: Азаренкова Г.М., Брадул О.М., Верхоглядова Н.І., Ільїна С.Б., Мицак О.В., Момот Т.В., Орехова К.В.,

Редькин О.С., Рясних Є.Г., Слободян Н.Г., Темченко А.Г., Тридід О.М., Фролова Т.О., Цал-Цалко Ю.С., Чалий І.Г., Чорна О.Є., Чуй І.Р., Шеремет О.О., Шило В.П. та інші.

У роботах науковців досліджуються показники, що характеризують фінансовий стан підприємства; визначається методика їхнього обчислення.

Проте, подальшого вдосконалення потребує формування система показників та їхніх нормативних значень, що враховуватиме особливості діяльності сільськогосподарських підприємств, які функціонують в умовах значного підприємницького ризику (сезонність робіт, залежність від природних умов) і сильніше за інших піддаються впливу негативних факторів (недостатнє фінансове забезпечення через нестачу власних оборотних коштів, нерівномірність грошових надходжень від реалізації продукції, недостатній внутрішній платоспроможний попит, високий рівень боргових зобов'язань, обмеженість зовнішніх джерел фінансування тощо).

Метою даної статті є розгляд методики оцінки фінансово-майнового стану сільськогосподарського підприємства та окреслення шляхів застосування наведеної методики в практиці підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження із обґрунтуванням одержаних результатів. Т.О.Фролова зазначає, що у практиці господарювання кожне підприємство (фірма), що є складною виробничо-економічною системою, здійснює багато конкретних видів діяльності, які впливають на фінансово-майновий стан, котрі за ознакою спорідненості можна об'єднати в окремі головні напрямки (рис. 1) [4, с.92].

Рис. 1. Взаємоузгоджені основні напрямки діяльності, які впливають на фінансово-майновий стан.

На думку Ю.С.Цал-Цалко, методика аналізу основних економічних показників фінансово-майнового стану насамперед пов'язана з аналізом балансу підприємства, дослідженню підлягають показники розвитку підприємства в абсолютних величинах, тому такий аналіз нерідко називають аналізом фінансової звітності підприємства [5, с.7].

Стабільний фінансовий стан сільськогосподарського підприємства формується тоді, коли вихідні і вхідні грошові потоки скоординовано таким чином, щоб у будь-який час можна було виконати поточні платіжні

зобов'язання. Невірно розраховані або порушені через погіршення умов діяльності підприємства строки залучення та використання капіталу руйнують його фінансову стійкість. Тому необхідно постійно слідкувати за тим, як існуюча форма фінансування впливає на рівень поточної та перспективної платоспроможності сільськогосподарського підприємства.

Поточну платоспроможність підприємства найчастіше оцінюють за допомогою системи коефіцієнтів ліквідності та їх аналізу.

Аналіз ліквідності (платоспроможності) – це аналіз показників фінансового стану, який показує, як швидко підприємство може безперешкодно продати свої активи, одержати гроші і повернути борги у міру настання строку їх повернення. Вона полягає у можливості підприємства швидко розраховуватись за допомогою наявного на балансі майна (активів) по своїх зобов'язаннях (пасивах). Від рівня ліквідності залежить платоспроможність підприємства [5, с.105].

Платоспроможність – це можливість підприємства своєчасно задовольнити платіжні вимоги постачальників, повернути кредити і позики, видавати заробітну плату, вносити платежі до бюджету. Звідси, ліквідність балансу підприємства є пов'язання можливості продажу його активів з одночасною оплатою зобов'язань [5, с.108].

Найліквіднішими активами є готівка та безготівкові кошти на рахунках у банках. Дебіторська заборгованість – теж ліквідний актив, оскільки передбачається, що дебітори оплатять борги у найближчому майбутньому. Найменш ліквідним поточним активом вважаються запаси, тому що для одержання грошових коштів готову продукцію, товари, понад нормативні залишки виробничих запасів спочатку необхідно продати.

Коефіцієнти ліквідності визначаються відношенням величини ліквідного майна, тобто засобів, які можуть бути використані для оплати боргів до поточних зобов'язань. По суті, ліквідність суб'єкта господарювання – це ліквідність його активів. Ліквідність визначається мірою покриття зобов'язань підприємства його активами, строк для перетворення яких в гроші відповідає строку погашення зобов'язань. В залежності від того, якими платіжними засобами (активами) підприємство має можливість здійснити оплату своїх зобов'язань, розраховують різні фінансові показники (коефіцієнти поточної, швидкої та абсолютної ліквідності, коефіцієнт загального покриття (платоспроможності), коефіцієнт покриття довгострокових зобов'язань) [7, 110-115].

Аналізуючи коефіцієнти ліквідності слід мати на увазі, що ліквідність активів і терміновість зобов'язань за бухгалтерським балансом можна визначити досить приблизно. З цих причин підприємством може мати високе значення коефіцієнтів ліквідності, а насправді бути неплатоспроможним. Тому для підвищення точності оцінки доцільно використовувати дані аналітичного бухгалтерського обліку для розрахунку швидкості конвертації оборотних активів у грошові засоби з урахуванням термінів погашення короткострокових зобов'язань.

Відомо, що основним показником характеристики фінансово-майнового стану підприємства є оцінка його фінансової стабільності. Вона залежить від структури зобов'язань підприємства і характеризується співвідношенням власного і залученого капіталу.

Фінансова стійкість передбачає те, що ресурси, вкладені у підприємницьку діяльність, повинні окупитись за рахунок грошових надходжень від господарювання, а одержаний прибуток забезпечувати самофінансування і незалежність підприємства від зовнішніх залучених джерел формування майна (активів).

Аналіз фінансової стійкості сільськогосподарського підприємства доцільно здійснюється за показниками, що характеризують його автономію, фінансову залежність та незалежність, маневреність власного і робочого капіталу, поточні та довгострокові зобов'язання, забезпеченість власними коштами [3, с.7].

При цьому необхідно починати розрахунки із визначення коефіцієнта автономії (концентрації власного капіталу), який обчислюється як відношення загальної суми власного капіталу до підсумку балансу. Характерним є те, що цей коефіцієнт характеризує частку активів власників підприємства в загальній сумі активів, авансованих у його діяльність. Г.М.Азаренкова зазначає, що загальна сума заборгованості не повинна перевищувати суму власних джерел фінансування, тобто критичне значення коефіцієнта автономії складає 0,5. Чим більше значення коефіцієнта, тим кращий фінансово-майновий стан підприємства (менша залежність від зовнішніх джерел). Маневреність робочого капіталу характеризує частку запасів у загальній його сумі, тобто визначається відношенням їх вартості до розміру робочого капіталу [1 с.40].

В результаті проведено дослідження було виявлено, що для оцінки платоспроможності і фінансової стійкості сільськогосподарського підприємства слід не тільки розраховувати співвідношення між поточними активами і поточними зобов'язаннями, але також необхідно визначати і їх різницю. Різниця між поточними активами і поточними зобов'язаннями становить чистий робочий капітал підприємства. Наявність чистого робочого капіталу свідчить про те, що підприємство здатне не тільки сплатити поточні борги, а й має в своєму розпорядженні фінансові ресурси для розширення діяльності і здійснення інвестицій.

На основі розглянутої вище методики були розраховані основні показники ліквідності сільськогосподарського підприємства, які наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Аналітична оцінка показників ліквідності та платоспроможності ПСП «Агрофірма Батьківщина» за 2011-2012 рр.

Найменування та умовне позначення показника	Алгоритми розрахунку (рядки форми 1 «Баланс»)	Норматив	2011 рік	2012 рік	Відхилення
Коефіцієнт швидкої ліквідності, $K_{шл}$	$(150+...+250) : 620$	Більше 0,5	0,23	0,27	+0,04
Коефіцієнт поточної ліквідності, $K_{пл}$	$260 : 620$	Більше 1	0,84	1,09	+0,25
Коефіцієнт абсолютної ліквідності, $K_{ал}$	$(220+230+240) : 620$	Більше 0,2	0,02	0,04	+0,02
Коефіцієнт загального покриття (платоспроможності), $K_{зн}$	$(260+270) : 620$	Більше 1	0,84	1,09	+0,25

Продовження таблиці 1.

Коефіцієнт покриття довгострокових зобов'язань, $K_{пдз}$	(040+045+100+150+...+250-370) : 480	Більше 1	1,67	1,00	-0,67

За даними табл. 1 видно, що в 2011 році коефіцієнт покриття не відповідав нормативу, але він має тенденцію до збільшення і в 2012 році перевищив одиницю, що відповідає нормативу. Не відповідають нормативу в обох періодах коефіцієнт абсолютної ліквідності та коефіцієнт швидкої ліквідності, але вони мають тенденцію до покращення. Отже, аналізоване підприємство можна охарактеризувати як нестійке і залежне.

Підприємство ПСП «Агрофірма Батьківщина» спроможне погасити свої поточні зобов'язання:

- за рахунок грошових коштів 4% короткострокових зобов'язань;
- за рахунок грошових коштів та коштів у розрахунках з дебіторами – на 27% короткострокових зобов'язань;
- за рахунок усіх оборотних активів – 109% короткострокових зобов'язань.

Розрахуємо також показники фінансової стійкості підприємства, аналіз яких наведено у табл. 2.

Таблиця 2. Аналітична оцінка показників фінансової стійкості ПСП «Агрофірма Батьківщина» за 2011-2012 рр.

Показник	Алгоритм розрахунку (рядки ф.1 „Баланс”)	Нормативні тенденції	Значення		Відхилення		Коментар
			2011 рік	2012 рік	Абс.	Темп приросту, %	
Коефіцієнт фінансової незалежності	380 : 640	>0,6 (↑)	0,69	0,83	+0,14	+19,9	Вищий нормативу, покращення
Коефіцієнт фінансової залежності	280 : 380	>1 (↑)	1,45	1,21	-0,24	-16,6	Вищий нормативу, погіршення
Коефіцієнт фінансової стабільності	380 : (480+620)	>1 (↑)	3,59	8,36	+4,77	+132,9	Вищий нормативу, покращення
Коефіцієнт фінансового леввериджу	480 : 380	(↓)	0,07	0,06	-0,01	-15,1	Покращення

Із табл. 2 видно, що більшість показників фінансової стійкості підприємства мають фактичні значення вищі за нормативні. Це характеризує підприємство як фінансово стійке.

Коефіцієнт фінансової незалежності як в 2011 році, так і в 2012 році був вище за оптимальне його значення. У 2012 році цей коефіцієнт збільшився з 0,688 до 0,825. Значення коефіцієнту свідчить, що в 2012 році в кожних 100 гривнях вкладених активів підприємства 82,5 грн. складають власні кошти (власний капітал). Зменшення коефіцієнту фінансової залежності в динаміці означає зменшення частки позичених коштів у фінансуванні підприємства. Значення цього коефіцієнта 1,45 в 2011 році означає, що в кожній 1,45 грн.,

вкладеній в активи підприємства, 45 коп. позичено. В 2012 році в кожній 1,21 грн., вкладеній в активи підприємства, позичено тільки 21 коп. Коефіцієнт фінансової стабільності як в 2011 році, так і в 2012 році більше нормативного значення, що говорить про перевищення власних коштів над позиковими, та вказує на те, що підприємство має достатній рівень фінансової стійкості.

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень. Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що своєчасна і регулярна економічна діагностика основних аспектів фінансової діяльності сільськогосподарського підприємства (важливою складовою якої є механізм фінансового забезпечення) на основі запропонованої методики, дає змогу знизити ймовірність виникнення кризових фінансових ситуацій і сприяє стабілізації фінансово-майнового стану підприємства.

Список використаних джерел та літератури:

1. Азаренкова Г. М. Моделі та методи аналізу фінансових потоків. – Х.: Гриф, 2009. – 118 с.
2. Слободян Н. Г. Фінансово-інвестиційний аналіз: Курс лекцій для студ. спец. 7.050106 «Облік і аудит» ден. та заоч. форм навч. – К.: НУХТ, 2008. – 124 с.
3. Тридід О. М., Орехова К. В. Методичні рекомендації щодо аналізу та оцінки фінансової стійкості підприємства. – Препр. – Х.: ХНЕУ, 2009. – 24 с.
4. Фролова Т. О. Фінансовий аналіз: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. і практ. завдань: Для студ. вищих навч. закл. / Європейський ун-т – К.: Видавництво Європейського ун-ту, 2010. – 252 с.
5. Цал-Цалко Ю. С. Статистичний аналіз фінансової звітності: теорія, практика та інтерпретація / Державний комітет статистики України; Державна академія статистики, обліку та аудиту; Житомирський держ. технологічний ун-т. – Житомир: ЖДТУ, 2008. – 505 с.
6. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Національний ун-т харчових технологій. – К.: Кондор, 2005. – 196с.
7. Шило В. П., Верхоглядова Н. І., Ільїна С. Б., Темченко А. Г., Брадул О.М. Аналіз фінансового стану виробничої та комерційної діяльності підприємства: Навч.посібник для студ. вищ. навч. закладів. – К.: Кондор, 2008. – 240 с.